

A szilárdság, ruganyosság és hajlékonyság kipuhatolásánál Lauböck egy vizsajtót használt.

Az összenyomás ellen tanusított szilárdság a rostok irányában mm^2 -ként átlagban 6.52 kg , a rostokra merőleges irányban 3.16 kg , és a ruganyossági tényező (Elasticitáts modul) a rostok irányában 721.76 , azokra merőleges irányban pedig 50.02 , a ruganyosság határa pedig mm^2 -ként első esetben 5.38 kg és utóbbiban 0.77 kg volt.

A hajlítási szilárdság 300 mm hosszú, 30 mm átmérőjű, négyzet keresztmetszélvénnyel bíró próbadaraboknál 250 mm , alátámasztási távolság mellett a rostok irányában mm^2 -ként 11.84 kg , a rostokra merőlegesen pedig 11.44 kg , a ruganyossági tényező a rostok irányában 898.4 kg , és az ellenkező irányban 840.7 kg -nak felelt meg. A kísérlet alá vett hasábok átlagban 10.2% vıztartalommal bírtak.

Összehasonlítván ezen adatokat a bálvány fához leginkább hasonlító kőrifára vonatkozó adatokkal:

	kőrifánál	bálványfánál
	átlagban	
fajsúly	0.74%	0.69%
összeaszás } a sugár irányában*)	3.50%	3.55%
	a hur "	7.87%
megdagadás } a sugár irányában*)	3.95%	3.08%
	a hur "	7.61%
hajlítási szilárdság	8.65% kg	11.64% kg.**)

Ezekből Lauböck azon következtetést vonja le, hogy a bálványfa legalább is oly jól használható fel a kerékgyártó munkákra, mint a kőrifa, sőt amannál sok tekintetben jobb is egyrészt, mert könnyebb, másrészt, mert nagyobb hajlítási szilárdsággal bír.

Ribizkéink és egreseink áttekintése.

A. A szár tüskés. *Grossularia* Dl. v. az egres alnem (had).

I. Törzse sűrűn tüskés; tüskéi vékonyak túalakuak egyszerűek, a levelek alatt állók 3—5-ágúak. Levelei kevésbé pelyhesek, majdnem kerekdedek, 3—5 karéjuak; karéjai bevag-

*) Nördlinger szerint.

***) A többi tényezők nem hasonlíthatók össze, mivel a kőrifára vonatkozó megfelelő adatok nem állanak rendelkezésre.

daltan fűrészelték, a fűrészfogak törhegyűek (mucronati); virágkocsánja csaknem egyvirágu, a bracheát a középtájon viseli; kelyhe harangalaku, szirma visszás tojásdadon lapátalaku. Bogyója meg a bibeszára egészen kopasz. (Ledeb. Fl. Ross. II. p. 194) = *R. aciculare* Sm. (A Retyezáthegység Arágyes tetőjén).

II. Törzsén csak a levelek alatt vannak háromágu tüskék. Levelei szőrösek, ritkán kopaszok, tompán 3—5 karéjuak, karéjai bevagdaltan fűrészelték. Virágkocsánja 1—2, ritkán 3 virágu, a hegyelevelet a középtáj fölött viseli; kelyhe harangalaku, szirma fordított tojásalaku; bibeszárának alsó részén hosszú szőrök vannak. = *R. Grossularia* L.

Fajtái:

a) az igazi *R. Grossularia* L. sertés gyümölcsessel. 600—1000 *m* magas hegyeink tetőin (Szitnya, N.-Eged Eger m., Pilis, Mátra stb.) szőrös piszke.

aa) *acerosum* Borb. törzse sűrűn tüskés, mint a *R. acicularéé*, de tompa karéju; nem törhegyű levelei, valamint pelyhes bibeszára is elválasztják tőle. A Velebiten s Kőszegen a Hermankútnál.

b) *R. Ura crispa* L. fiatal gyümölcse pelyhes, végre kopasz.

c) *R. reclinatum* L. gyümölcse mindég, valamint az egész növény is kopasz.

cc) *R. hybridum* Bess. gyümölcse vegyest szőrös és glandulássertés.

B. A szár fegyvertelen, nem szurós. A *Ribesia* D. C. alnem.

I. A kehely medencze- vagy bögre-alaku. Bibeszára két bibére oszlik.

a) A virágok pároséltűek (hermaphrodit).

aa) A virágok nyelesek, világos- vagy sárgás-zöldek; a fürt lecsüngő:

1. Levelei nagyok, hegyeskaréjuak, alsó színök vékonyan molyhos. Fürtje igen hosszú 2—3 hüvelyknyi, sok (60—80) virágu. Kellemetlen szagu cserje. = *R. multiflorum* Kit. (*R. vitifolium* W. Kit.)

2. Levelei középszerűek, tompakaréjuak, végre csaknem kopaszok; fürtje kevesebb virágu és rövidebb. = *R. rubrum* L. (ribizke.)

bb) A virágok nyelesek, világos pirosak; fürtje eleinte felálló, végre lecsüngő = *R. petracum* Wulf. kövi ribizke. A Párengen stb.

cc) Virágai majdnem nyeletlenek, zölde barnák; fürtje felálló = *R. spicatum* Robs. (nálunk nehezen).

b) A virágok kétlakiak vagy vegyesek (polygamok), zöldek, fürtje felálló = *R. alpinum* L. (Körmöczön a Pokolvölgyben, az erdélyi Parengen stb.)

var. *Fleischmanni* Rehb. levelei mindkét felől sűrűn sertések; a vékony serték fiatal korukban tetejükön barna glandulát viselnek. (A Velebiten, meg a Nagy-Kapelle alhavasi tetőin).

II. A kehely harangalaku, mirigyesen szőrös; fürtje petyhüdt. Bibeszára osztatlan, fejes bibével. = *R. nigrum* L. (A Vág vidékén.)

III. A kehely gyertyatartó képű:

a) A virág piros, a bibeszár két bibére válik = *R. sanguineum* Pursh. (ültetve).

b) A virág sárga, mint az arany, a bibeszár osztatlan, bibéje fejes = *R. aureum* Pursh (ültetve és elvadulva.)

Willkomm összeállítása bővült tehát egy fajjal (*R. aciculare*) és több fajtaival (*acerosum*, *Fleischmanni*).

Borbás Vincze.